

Sygn. akt I USK 292/21

POSTANOWIENIE

Dnia 24 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania J. P., M. P. i [X.]. P. prowadzących wspólnie działalność gospodarczą w ramach spółki cywilnej pod nazwą P. s.c. J. P., M. P., [X.]. P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K. z udziałem zainteresowanych: J. B. i Syndyka Masy Upadłości K. [...] Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w O. o podleganie ubezpieczeniom społecznym, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 24 sierpnia 2022 r., skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 września 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K., decyzją z 31 sierpnia 2016 r., stwierdził, że ubezpieczony J. B. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu od 2 września 2013 r. jako pracownik u płatnika składek – J. P., M. P. i [X.]. P. prowadzący działalność gospodarczą w ramach spółki cywilnej pod nazwą P. s.c. Ponadto organ ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okresy i w wysokości określonej w sentencji decyzji.

Odwołania od decyzji organu rentowego wnieśli wspólnicy spółki P. s.c. J. P., M. P. i [X.]. P. jako płatnik składek.

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 4 stycznia 2017 r., zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że J. B. nie podlegał w okresie od 2 września 2013 r. do 15 listopada 2013 r. obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu jako pracownik J. P., M. P. i [X.] P. prowadzących działalność gospodarczą pod nazwą P. s.c.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. P., M. P. i [X.] P. prowadzą od 1 lutego 2006 r. działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej P. s.c. Głównym przedmiotem działalności jest prowadzenie stacji paliw w K., sprzedaż paliw i opon oraz konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, przeglądy rejestracyjne, mechanika samochodowa. W dniu 1 marca 2013 r. wspólnicy spółki P. jako „usługobiorca” zawarli umowę z Przedsiębiorstwem [...] S. spółką z o.o. jako „usługodawcą”. Z umowy wynika, że spółka P. zleca a usługodawca Przedsiębiorstwo [...] S. spółka z o.o. (dalej spółka S.) zobowiązuje się świadczyć usługi obejmujące w szczególności: sprzedaż i montaż opon, mechanikę samochodową, myjnię samochodową, diagnostykę, stację paliw – zwane dalej usługami. W umowie ustalono, że „usługodawca” do realizacji tych usług oddeleguje osoby, zwane „wykonawcami”. Spółka S. nie posiada statusu agencji zatrudnienia, zatem przekazywała pracowników do drugiej spółki holdingowej K. [...] spółka z o.o. z siedzibą w O. (dalej jako spółka K. [...]). Kontaktami między spółką P. i spółką K. [...] zajmowała się A. C.-P., żona wspólnika M. P.. Zainteresowany J. B. dowiedział się od znajomych, którzy pracowali na prowadzonej przez spółkę P. stacji paliw, o możliwości zatrudnienia przez spółkę K. [...] na stanowisku pracownika stacji paliw. Rozmawiał w sprawie zatrudnienia i warunków pracy z A. C.-P.. Od niej otrzymał wystawione przez spółkę K. [...] zlecenie na badania lekarskie oraz egzemplarz umowy o pracę na okres próbny od 2 września 2013 r. do 30 listopada 2013 r. Pozostali pracownicy stacji paliw poinstruowali go co do zakresu czynności na zajmowanym stanowisku. W ramach obowiązków J. B. sprzedawał paliwo i obsługiwał kasę fiskalną. Nie otrzymywał poleceń od wspólników spółki P.. Od 2 września 2013 r. zainteresowany został zgłoszony przez spółkę K. [...] do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i obowiązkowego

ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. Spółka P. jako płatnik składek dokonała zgłoszenia J. B. do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę od 16 listopada 2013 r. oraz złożyła miesięczne raporty rozliczeniowe za niego za okres od 11/2013 do 7/2016.

Zainteresowany wystąpił z pozwem przeciwko spółce K. [...] jako pracodawcy. Wyrokiem zaocznym z 1 lipca 2014 r. Sąd Rejonowy w K., w sprawie IV P [...], zasądził od pozwanej spółki K. [...] na rzecz J. B. kwoty wynagrodzenia, ekwiwalentu za urlop oraz odszkodowania i odprawy. Ponadto nakazał pozwanej spółce K. [...] aby wydała powodowi J. B. świadectwo pracy uwzględniające tryb rozwiązania stosunku pracy przez powoda bez wypowiedzenia z winy pracodawcy oraz informację o dochodach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy (PIT-11) za 2013 r.

Sąd Okręgowy podkreślił, że spór w obecnej sprawie sprowadzał się do weryfikacji skuteczności umowy o pracę zawartej między zainteresowanym J. B. a spółką K. [...] Sąd Okręgowy podkreślił, że w dacie, gdy były zawierane porozumienia między wspólnikami spółki P. a spółką S., J. B. nie był zatrudniony w żadnej z tych spółek. Dlatego też rozważania w przedmiocie, czy doszło do zmiany pracodawcy zainteresowanego, na podstawie art. 23¹ § 1 k.p., w związku z umową zawartą 1 marca 2013 r. między spółką P. a spółką S., nie mają znaczenia w realiach sprawy. Nie dotyczą bowiem zatrudnienia zainteresowanego, który dopiero od 2 września 2013 r. został zatrudniony przez spółkę K. [...]

W ocenie Sądu Okręgowego, organ rentowy nie wykazał, że umowa o pracę zawarta przez zainteresowanego ze spółką K. [...] była umową pozorną a faktycznym pracodawcą zainteresowanego byli od początku wspólnicy spółki P.. Sąd podkreślił, że z wiarygodnych zeznań J. B. wynika, iż był on przekonany, że jego pracodawcą jest spółka K. [...], z którą zawarł umowę o pracę i od której otrzymywał wynagrodzenie płatne na rachunek bankowy. Zainteresowany nie był przy tym podporządkowany w czasie świadczenia pracy odwołującym się wspólnikom spółki P., ponadto nie uważał ich za swoich pracodawców. Okoliczność, że zainteresowany świadczył pracę na terenie stacji paliw należącej do odwołujących się, nie ma, zdaniem Sądu Okręgowego, przesądzającego

znaczenia dla oceny, kto był jego pracodawcą. Wykonywania pracy przez pracowników jednego podmiotu na terenie przedsiębiorstwa innego podmiotu jest obecnie zjawiskiem stosunkowo częstym.

Na potwierdzenie ustalenia, że pracodawcą zainteresowanego była spółka K. [...] Sąd Okręgowy powołał się ponadto na treść prawomocnego wyroku zaocznego z 1 lipca 2014 r. wydanego w sprawie IV P [...].

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał za nieprawidłowe stanowisko organu rentowego i zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego, stwierdzając, że zainteresowany nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w spółce cywilnej P. (w spornym okresie od 2 września 2013 r. do 15 listopada 2013 r.).

Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z 9 września 2020 r., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie oraz orzekł o kosztach postępowania.

Zdaniem Sądu drugiej instancji istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy J. B. w spornym okresie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w spółce P., czy też z tytułu zatrudnienia w spółce K. [...] na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, a w rezultacie do ustalenia, kto był faktycznym pracodawcą zainteresowanego i płatnikiem składek na jego ubezpieczenia społeczne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie sposób przyjąć, aby między spółką P. (jako pracodawcą użytkownikiem) a spółką K. [...] (jako agencją pracy tymczasowej) i zainteresowanym J. B. (pracownikiem tymczasowym) doszło w istocie do powstania tej nietypowej i specyficznej (z uwagi na trójstronność relacji) formy zatrudnienia, opartej na przepisach ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, w sytuacji, w której nie wykazano, aby umowa o pracę wspominała o takiej formie zatrudnienia, wskazywała pracodawcę użytkownika, a pracownik miał wiedzę na temat istoty tego specyficznego zatrudnienia i zdawał sobie sprawę z tego, że świadczy pracę jako osoba skierowana do pracy tymczasowej, a przy tym, aby miał świadomość roli pełnionej przez poszczególne podmioty.

Według oceny Sądu Apelacyjnego, z treści zawartej przez spółkę P. ze spółką S. umowy o świadczenie usług z 1 marca 2013 r. nie dało się również zidentyfikować elementów właściwych dla tzw. outsourcingu kadrowego. W rozpoznawanej sprawie nie doszło do wyodrębnienia ze struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa macierzystego (spółki P.) żadnych szczególnych, odrębnych funkcji, z którymi związane byłoby zatrudnienie zainteresowanego i przekazanie tych funkcji do realizacji spółce S. ani tym bardziej spółce K. [...] Prowadzenie stacji benzynowej, w której pracował zainteresowany, w tym sprzedaż paliw, czym zajmował się zainteresowany, nadal należało do spółki P.. Niewątpliwe było zatem, że okoliczności związane z wykonywaniem pracy i relacje między zainteresowanym a spółką P. wykluczały przyjęcie tezy o tzw. outsourcingu kadrowym. Co więcej, z zawartej 1 marca 2013 r. umowy o świadczenie usług wynikało, że w ramach outsourcingu kadrowego to spółka S. miała zapewnić spółce P. odpowiednio wykwalifikowanych pracowników do obsługi procesów związanych z myjnią samochodową, diagnostyką, stacją paliw, sprzedażą i montażem opon, mechaniką samochodową na terenie spółki, podczas gdy formalnie to nie spółka S. [...] skierowała zainteresowanego do pracy na rzecz spółki P., lecz spółka K. [...] która jako agencja pracy tymczasowej nie była związana ze spółką P. jakimkolwiek porozumieniem.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, dla ocen prawnych nie ma przy tym znaczenia brak pisemnej umowy między zainteresowanym a spółką P[...], ponieważ do nawiązania stosunku pracy może dojść w sposób dorozumiany, przez czynności konkludentne, na skutek samego wykonywania pracy pod kierownictwem pracodawcy.

Sąd odwoławczy stwierdził, że pisemna umowa o pracę zawarta przez zainteresowanego J. B. ze spółką K. [...] była umową pozorną (art. 83 § 1 k.c.), ponieważ rzeczywista umowa o pracę wiązała zainteresowanego ze spółką P., na rzecz której faktycznie świadczył on pracę.

Co do wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w K., w sprawie IV P [...], Sąd Apelacyjny podniósł, że został on wydany bez obecności strony pozwanej, a ponadto powaga rzeczy osądzonej odnosi się do sytuacji tożsamości stron i

przedmiotu postępowania. Rozpoznawana sprawa dotyczy innego przedmiotu i toczy się między innymi stronami.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyli skargą kasacyjną J. P., M. P. i [X.] P. prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą P. s.c. w K.. Skargę kasacyjną skarżący oparli na podstawach: 1) naruszenia prawa materialnego: (-) art. 1 w związku z art. 2 pkt 2 w związku z art. 9 ust. 1 w związku z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, (-) art. 65 k.c., (-) art. 3 w związku z art. 22 k.p., (-) art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, (-) art. 353¹ k.c. w związku z art. 750 k.c. w związku z art. 734 k.c., (-) art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 7 Konstytucji RP; 2) naruszenia przepisów postępowania: art. 233 § 1 k.p.c. i art. 365 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołali się na nieważność postępowania, podnosząc, że w przebiegu postępowania przed Sądami obu instancji stwierdzić można oczywiste naruszenie przepisów postępowania, prowadzące do nieważności postępowania, to jest naruszenie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. oraz art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 38 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w wyniku braku zawieszenia postępowania i orzeczenia merytorycznego w sytuacji niedopuszczalności drogi sądowej z uwagi na niewydanie wobec zgłoszonych płatników składek decyzji wyłączającej z ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego na podstawie art. 38 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, która to decyzja posiada walor prejudycjalny wobec przedmiotu skarżenia, co stanowi przesłankę stwierdzenia nieważności postępowania określoną w art. 379 pkt 1 k.p.c.

Skarżący powołali się również na występujące w sprawie zagadnienia prawne: 1) czy strony umowy o świadczenie usług (art. 750 w związku z art. 734 k.c.) w ramach swobody umów wynikającej z art. 353¹ k.c. mają prawo do autonomicznego kształtowania treści umowy także odnośnie do miejsca i rodzaju obowiązków świadczonych przez pracownika zatrudnionego u usługodawcy oraz kwestii nadzoru nad tym pracownikiem?; 2) czy dla skuteczności umowy o pracę między agencją pracy tymczasowej a pracownikiem tymczasowym wystarczające

jest, aby uzgodnienia pracodawcy użytkownika z tą agencją zatrudnienia, określone w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, zostały sformułowane w sposób ustny lub dorozumiany?; 3) czy dla swojej skuteczności umowa między agencją zatrudnienia a pracodawcą użytkownikiem o powierzeniu pracy tymczasowej musi być zawarta na piśmie?

Ponadto skarżący powołali się na istniejącą w sprawie potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

1. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Z kolei zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymagania konstrukcyjne tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że istnieje przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie. Z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego, służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej powołują się na występujące w sprawie zagadnienia prawne, potrzebę wykładni przepisów prawnych oraz nieważność postępowania. W ocenie Sądu Najwyższego żadna z tych przesłanek nie ma miejsca.

2. Odnosząc się do najdalej idącego zarzutu nieważności postępowania podnieść należy, że zgodnie z art. 379 pkt 1 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi wtedy, gdy droga sądowa była niedopuszczalna.

W rozpoznawanej sprawie nie doszło do nieważności postępowania z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej. Wydanie przez pozwanego organu rentowego decyzji, z której wynikało, że zainteresowany podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu w spółce P. prowadzonej przez odwołujących się współników, stanowiło realizację kompetencji organu rentowego dotyczącej ustalenia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym. Organ rentowy ma prawo i obowiązek badać (na podstawie art. 86 ust. 2 ustawy systemowej), czy rzeczywiście istniał (powstał i był realizowany) stosunek prawny stanowiący podstawę objęcia ubezpieczeniami społecznymi. Tym samym pozwany organ rentowy posiada uprawnienie do badania tytułu ubezpieczenia społecznego (na przykład kto jest pracodawcą i zarazem płatnikiem składek za ubezpieczonego pracownika), a naturalną konsekwencją tego stanu rzeczy jest ustalenie przez organ rentowy istnienia stosunku ubezpieczenia społecznego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego aprobuje się pogląd, że organ rentowy mógł (i może nadal) zakwestionować ważność umów (umów o pracę oraz umów prawa cywilnego) sprzecznych z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zmierzających do obejścia prawa (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2005 r., II UZP 2/05, OSNP 2005 nr 21, poz. 338; wyroki Sądu Najwyższego: z 18 października 2005 r., II UK 43/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 251; z 28 stycznia 2021 r., I USKP 4/21, LEX nr 3113282) oraz umów zawartych dla pozorów (art. 83 § 1 k.c.). Z wydania decyzji ustalającej podleganie danej osoby ubezpieczeniom społecznym jako pracownika (art. 4 pkt 2a ustawy systemowej) wynikają prawa i obowiązki pracodawcy w zakresie: zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, przebiegu ubezpieczeń społecznych oraz ustalania wymiaru składek i ich poboru. Decyzja taka rozstrzyga zatem to, czy dany podmiot jest płatnikiem składek (jako

pracodawca), a nie, czy jest nim (lub nie jest) inny podmiot (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2017 r., I UK 279/16, LEX nr 2311192). Warunkiem wydania decyzji stwierdzającej, że zainteresowany był pracownikiem spółki P. od 2 września 2013 r. i w związku z tym podlegał z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym jako pracownik tej spółki, nie było wcześniejsze wydanie decyzji o wyłączeniu zainteresowanego z podlegania ubezpieczeniom społecznym w związku z jego fikcyjnym (pozornym) zatrudnieniem u innych pracodawców. Wspólnikom spółki P. od tego rodzaju decyzji przysługiwało prawo wniesienia odwołania do sądu ubezpieczeń społecznych i zostało ono wykorzystane. Wspólnicy wdali się w spór, negując ustalenia organu rentowego, a zatem skorzystali z prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) i z tego powodu nie można żądać zniweczenia tego prawa przez spojrzenie na problem przez pryzmat rzekomej niedopuszczalności drogi sądowej (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.) (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2022 r., I USKP 103/21, niepublikowany, dotyczący analogicznej sytuacji faktycznej i prawnej, wydany również z udziałem spółki K. [...]).

Uzasadniając tezę o nieważności postępowania, skarżący powołali się również na naruszenie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 38 ust. 1 ustawy systemowej, ponieważ ich zdaniem Sąd drugiej instancji powinien był zawiesić postępowanie z uwagi na niewydanie wobec faktycznie zgłaszającego się płatnika składek uprzedniej decyzji wyłączającej pracownika z ubezpieczenia społecznego u tego płatnika.

Pogląd ten należy poddać krytyce, ponieważ sytuacja skarżących mieści się w hipotezie art. 38a ust. 1 ustawy systemowej, a nie w art. 38 ust. 1 tej ustawy. Do wydania zaskarżonej decyzji doszło wskutek kontroli organu rentowego, a jej wynik uzasadniał wydanie decyzji, o której mowa w art. 83 ust. 1 pkt 1a ustawy systemowej, w odniesieniu do podmiotu zgłaszającego ubezpieczonego do ubezpieczeń społecznych oraz płatnika składek ustalonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

3. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołali się również na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych.

Należy w związku z tym przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że z istotnym zagadnieniem prawnym mamy do czynienia po pierwsze wtedy, gdy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub gdy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie. Po drugie, musi to być zagadnienie dotyczące wykładni przepisów prawa, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, lecz także innych podobnych spraw. Po trzecie, skarżący powinien sformułować problem prawny, określić przepisy prawa, które go konstruują, oraz przedstawić argumenty, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Po czwarte, skarżący powinien przeprowadzić stosowny wywód prawny, zbieżny z uzasadnieniem pytania prawnego, o którym mowa w art. 390 k.p.c., tak by uchwycić istotę i wagę formułowanego problemu. Dopiero łączne spełnienie tych warunków otwiera drogę do stwierdzenia, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571; z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Sformułowane we wniosku skarżących problemy prawne, przedstawiane jako istotne zagadnienia prawne, zostały rozważone i omówione w wyroku Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I USKP 113/21 (niepublikowany), wydanym analogicznej sprawie z udziałem tych samych skarżących jako odwołujących się od decyzji organu rentowego wydanej przeciwko nim jako płatnikowi składek. W sytuacji, gdy Sąd Najwyższy udzielił już odpowiedzi co do danej kwestii prawnej, a nie ujawniły się nowe nieznane wcześniej okoliczności mające wpływ na wynik wykładni, nie ma potrzeby przyjmowania do rozpoznania kolejnych skarg kasacyjnych pochodzących od tego samego podmiotu, opartych na tych samych podstawach i formułujących te same wątpliwości interpretacyjne. Przyjęcie

kolejnych podobnych skarg kasacyjnych do rozpoznania nie będzie służyć dalszemu rozwojowi orzecznictwa.

Tym niemniej, odnosząc się do sformułowanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej zagadnień prawnych, podnieść należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że strony zawierające umowę mogą – co do zasady – ułożyć stosunek prawny według swojego uznania. Swoboda stron przy zawieraniu umów (art. 353¹ k.c.) nie jest jednak nieograniczona, gdyż o jej granicach stanowi: właściwość (natura) stosunku prawnego, ustawa oraz zasady współżycia społecznego. Oznacza to, że strony są zobligowane do przestrzegania zasadniczych elementów stosunku zobowiązaniowego, czyli jego części składowych, które decydują o istocie tworzonego węzła prawnego. Rzeczywisty rodzaj zobowiązania ostatecznie – z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy – określa sąd (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 marca 2013 r., II UK 201/12, LEX nr 1618766; z dnia 21 marca 2013 r., III CSK 216/12, LEX nr 1324298). Z tej przyczyny możliwe jest uznanie (ustalenie i ocena) przez sąd ubezpieczeń społecznych, że zawarta umowa jest sprzeczna z przepisami prawa (art. 58 § 1 k.c.) albo że została zawarta dla pozorów (art. 83 § 1 k.c.).

Przysługująca stronom swoboda umów zasadniczo nie umożliwia zawarcia umowy o pracę, zgodnie z którą pracownik będzie wykonywał pracę na rzecz i pod kierownictwem innego podmiotu niż pracodawca. Umowę taką należy uznać za sprzeczną z art. 22 § 1 k.p. oraz przeciwną naturze stosunku pracy (art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.), jeżeli nie doszło do nawiązania umowy przez agencję pracy tymczasowej działającą przez swoich pracowników lub jednoznacznie upoważnionych pełnomocników (przedstawicieli), w umowie o pracę nie zaznaczono, że zatrudnienie ma powstać na warunkach pracy tymczasowej, a agencja pracy tymczasowej (dodatkowo) nie wywiązywała się z obowiązku pracodawcy jako płatnika składek do ZUS i zaliczek na poczet podatku dochodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2022 r., I USKP 113/21, niepublikowany). Niedopuszczalna (sprzeczna z normami o charakterze imperatywnym wyinterpretowanymi z art. 22 § 1, § 1¹ i § 1² k.p. oraz wykraczająca poza swobodę umów z art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.) jest więc konstrukcja zależności – taka jak ukształtowana w rozpoznawanej sprawie – polegająca na

wykonywaniu pracy u rzeczywistego pracodawcy, mimo zgłoszenia do pracowniczego ubezpieczenia społecznego przez inny podmiot (por. również wyrok Sądu Najwyższego z 9 listopada 2021 r., I USKP 58/21, niepublikowany).

Co do skuteczności umowy o pracę zawartej między agencją pracy tymczasowej a pracownikiem tymczasowym wypowiedział się również Sąd Najwyższy w przywołanym wcześniej orzeczeniu z 23 czerwca 2022 r., I USKP 113/21, stwierdzając, że brak jednoznacznego poinformowania pracownika w umowie o pracę, że nawiązuje stosunek pracy tymczasowej (na innych warunkach niż wynikające z ogólnych zasad art. 22 § 1 k.p.), uniemożliwia ustalenie agencji jako pracodawcy i płatnika składek na ubezpieczenia społeczne. W wyroku tym Sąd Najwyższy podkreślił, że jeśli to nie agencja działająca przez swych pełnomocników (przedstawicieli) dokonuje rekrutacji i zatrudnienia pracownika (lecz czyni to inny podmiot), a w umowie o pracę nie zaznaczono, że zatrudnienie ma powstać na warunkach pracy tymczasowej, nie można uznać, że agencja pracy tymczasowej stała się pracodawcą i płatnikiem składek w rozumieniu art. 4 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (zwłaszcza gdy nie wywiązywała się z obowiązku odprowadzania od wynagrodzenia pracownika składek do ZUS i zaliczek na poczet podatku dochodowego do urzędu skarbowego).

4. Z kolei w razie powołania jako przesłanki przedsądu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstaw skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest wykazanie, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, aby ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów i w jej wyniku rozstrzygnięcia sprawy. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Skarżący, powołując się na potrzebę wykładni przepisów prawnych, przywołali różne wyroki sądów powszechnych, dotyczące usług outsourcingowych, korzystne i niekorzystne dla przedsiębiorców – usługobiorców, czyli odbiorców tych usług, które miałyby uzasadniać potrzebę dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni odpowiednich przepisów prawa.

Nie jest to wystarczający argument, który mógłby przemawiać za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania. Wyrok sądu wydany w innej sprawie, która miała odmienny stan faktyczny, nie jest decydującym argumentem świadczącym o rozbieżności w orzecznictwie sądów. Bez szczegółowej analizy stanów faktycznych w sprawach przywołanych przez skarżących nie sposób stwierdzić, że w orzecznictwie sądów faktycznie istnieje rozbieżność co do traktowania outsourcingu kadrowego. Kwestie związane z umowami outsourcingowymi zostały już rozstrzygnięte w kilku orzeczeniach (wyrokach) Sądu Najwyższego (por. np. wyroki z 23 czerwca 2021 r., I USKP 37/21, LEX nr 3363480, z 28 stycznia 2021 r., I USKP 4/21, LEX nr 3113282). Warunki skutecznego outsourcingu usług wynikające z tych orzeczeń nie zostały spełnione w rozpoznawanej sprawie. Dlatego nie było potrzeby rozważania czysto teoretycznie (abstrakcyjnie), kolejnych przedstawianych przez skarżących argumentów.

Z tych przyczyn, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]

